

AZ ETO KORSZERŰSÍTÉSÉNEK PROBLÉMÁJA NÉHÁNY REFERÁTUM TÜKRÉBEN

Az UNISIST és az Egyetemes Tizedes Osztályozás. Válasz. /UNISIST und Dezimalklassifikation. Eine Erwiderung./ - FILL, K. = DK-Mitteilungen, 15.k. 2.sz. 1970.márc. p.5-7.

A szerző /az ETO német kiadásainak szerkesztője/ H. ARNTZnak az UNISIST-ről, a szervezés alatt álló tudományos és műszaki világtájékoztatási rendszerről közölt beszámolójának /Nachr.Dok. 1970. 1.sz. p.33-34./ az ETO-t érintő megállapításait bírálja. Örvedetesnek tartja, hogy ARNTZ szerepet szán az ETO-nak az UNISIST keretében, de elképzelései tekintetében nem hallgathatja el szorongásait.

Egyetért azzal, hogy az egyetemes szakrendszer és a speciális szakrendszer kérdését nem lehet vagy-vagy kérdésként kezelni. De arról nem lenne szabad ARNTZnak megfélekednie, hogy egy szakterület alosztályozása egészen más egy egyetemes szakrendszerben, mint egy speciális osztályozásban, mely önmagában zárt rendszer, és felőlel az adott szakterület számára szükséges minden fogalmat, beleértve a rokon területekből átvettek is.

A szerző évtizedek óta hangoztatja, hogy az ETO-ban az egyes szakterületek alosztályait csak olyan mértékben kell kialakítani, amilyen mértékben az valóban szükséges a rendezési feladatokhoz. Azt a javaslatot is lehetségesnek tartja, hogy az egyes szakterületek részletes alosztályai ne jelenjenek meg az ETO teljes kiadásában. Ezt javasolta a szerző is még az 1930-as években, azzal, hogy szükség esetén a táblázatok részletes alosztályait egyszerűbb nyomdatechnikai kivitelben lehessen beszerezni a FID-től. Az ETO túlzott részletzettségéről H. ARNTZnak az a véleménye, hogy az sokat ártott az ETO-nak. Ebben a kérdésben Paul OTLET és DONKER-DUYVIS, de maga a H. ARNTZ által vezetett FID/C3 is elmarasztalható lenne. ARNTZ elfeledkezik arról, hogy az ETO hierarchikus felépítése lehetőséget ad arra, hogy mindenki a szükséges részletézést használhassa, és szűkebb szakterületén kívül pl. csak a középkiadás, vagy akár csak a rövidített kiadások alosztályait vegye figyelembe.

A szerző veszélyesnek tekinti ARNTZnak az ETO elmaradottságáról és radikális korszerűsítésének szükségességéről tett megjegyzéseit. A revíziós bizottságok és az egyes szakértők egész sorának javaslatai nyomán a német teljes kiadás befejezése óta a 1336 oldalnyi táblázatokhoz az eltelt 16 év során a DK-Mitteilungen mellékleteként 850 oldalnyi kiegészítést kellett közreadni, mely az egész terjedelemnek 64%-a. Ilyen ténnyel szemben nem lehet komolyan elmaradottnak nevezni az ETO-t. Senki sem vitatja, hogy egyes szakterületek sürgős revízióra szorulnak, e tekintetben azonban a felelősség az ETO revíziós munkálataiban résztvevőket terheli. Azokat a szakembereket kellene meg-

nyerni az ETO revíziójára, akik a referáló orgánumok szerkesztőségeiben és a szakintézményekben működnek, és akik legjobban ismerik az osztályozási szükségleteket, s nem azt a kényelmes érvet szolgáltatni számukra, hogy ők is használhatnák az ETO-t, ha valamiféle ETO-szakértők "radikálisan modernizálnák" szakterületük táblázatait. A revízió tekintetében ARNTZ a "potenciális ETO-használókra" hivatkozik, de megfelelően azokról, akik azt ténylegesen használják is. Tudjuk a FID felméréséből, hogy a világon kb. 100 000 helyen alkalmazzák az ETO-t. Ha egy-egy helyen középértékben véve csak 20 000 kartonnal számolunk, akkor 2 milliárd kartont rendeztek az ETO szerint. A német középkiadás 40 000 ETO-számot tartalmaz. Ebből statisztikai átlagot véve, minden szám 50 000-szer fordul elő. A középkiadás egyetlen ETO-számát érintő változás tehát 50 000 karton megmozgatását teszi szükségessé, ha azokat érvényes helyükön akarják tartani.

Az ETO kontinuitásának legszigorubb védelmezői és a módosításoktól leginkább érintett nagy kartotékkatalógusok gondozói is egyetértenek abban, hogy egy osztályozási rendszer csak akkor használható évtizedeken keresztül, ha a tudomány és technika haladását, az új osztályozási módszereket beledolgozzák, és ha a felismert igények nyomán a megfelelő kiegészítési javaslatok gyorsan következnek, de nem érhetnek egyet azzal a módszerrel, ahogyan jelenleg ezeket az igényeket megállapítják.

Az 50-es évek közepén olyan áramlatok voltak felismerhetők, melyek az ETO radikális módosítását kívánták megvalósítani. A szerző ebben az időszakban /1957-1964/ három cikkében is tiltakozott a túlzó törekvések ellen, és érvelései akkor hatásosaknak bizonyultak, később azonban feledésbe merültek.

A tezauszok H. ARNTZ véleménye szerint veszélyeztetik az ETO-t, és ellenszerűl a kétféle rendszer közötti konkordanciák kidolgozását javasolja. Ez lényegében ugyanaz, mint amit a szerző a német középkiadás előszavának Az ETO mint tezausz c. fejezetében kifejti, s amelyen munkán hónapok óta gyakorlatilag is dolgozik. E munka során ki-tűnt, hogy az ETO azonos szakterületével összevetve az általa vizsgált tezauszban lévő kifejezések 20%-a az ETO teljes kiadásában azonos nyelvi formában nem fordul elő, noha a fogalmak fele a 3 Társadalomtudományok területére esik, melynek revízióján a FID/C3 egy évtizede fáradozik. Az elméletileg legjobban megalapozott revízió sem elegendő tehát, hanem a gyakorlatban a különböző kisebb szakterületeken tevékenykedő osztályozókat kellene a munkálatokba bekapcsolni ahhoz, hogy a mindenki kívánságára elegendőnek bizonyuló fogalomanyag belekerüljön az ETO-ba. A szerző szerint a különféle szakterületek szakemberei nem veszik maguknak azt a fáradságot, hogy az alkalmas fogalmakra ETO-számokat javasoljanak, hanem ezt kényelmesen az ETO-szakértőktől várják, majd kijelentik, hogy az ETO alkalmazásáról le kell mondaniuk, mert felosztása nem felel meg elképzeléseiknek.

A szerző által vitatott közleményben H. ARNTZ örömeinek ad kifejezést, hogy a különféle tezauszok között nagyobb az összeegyeztethetlenség /inkompatibilitás/, mint a tezauszok és az ETO között. Ez megerősíti az ETO-t ismerők számára azt a régóta világos tény, hogy a tezauszok speciális osztályozások, s ebből következőleg köztük és az ETO mint egyetemes szakrendszer között az összehasonlítás eleve csak zátonyra futhat.

Mindent összevetve a szerző H. ARNTZ érdeméül tudja be azt, hogy nemzetközi területeken hosszabb idő óta egyre jobban harcba veti magát az ETO alkalmazása érdekében. Eközben azonban nem volna szabad megnehezítenie az ETO-szerkesztők munkáját azzal, hogy az ETO-ban rég-
gen megvalósult követelmények hangoztatásával a kellőképp nem tájékozott közvéleményben azt a benyomást kelti, hogy az ETO reménytelenül előregedett. A szerző Carl WALTERre hivatkozik: "Az ETO kritikusai, akik azt használhatatlannak jelentik ki, sosem kísérelték meg, hogy osztályozzanak is vele." Az ETO tapasztalt alkalmazói nagy súlyt fektetnek arra, hogy az ETO használható szakrendszer maradjon, de nem zárkoznak el fejlesztésétől sem. Megkövetelik viszont, hogy gondosan megőrizzék a kontinuitást, melyet számukra ígértek, s mely az ETO tartóoszlopának tekintendő.

.o.

Az ETO rendszerének szervezeti újjáalakítása. /Organisatorische Neuordnung des DK-Systems./ - WELLSCH, H. = Nachrichten für Dokumentation, 22.k. 2.sz. 1971. p.55-63.

Az utóbbi időben a szakirodalomban gyakran foglalkoznak az ETO gyökeres átdolgozásával. A szerző elemzi H. ARNTZ és I. DAHLBERG tanulmányait /Nachr.Dok. 1970. 4.sz./. ARNTZ úgy véli, hogy az ETO újjáalakítása során a tezaszuszoktól kellene tanulni. A szerző véleménye szerint ARNTZ elfeledkezik arról, hogy a tezaszusz

a/ nem egyéb, mint a régi jó tárgyszójegyzékek szigorúan szabályozott formája, de, miként az, a betürendes felépítés minden hiányosságával;

b/ osztályozási alapelvekre épül, mert a közismert kategóriák tulajdonképpen a fogalmak és a velük kapcsolatban álló koordinált fogalmak hierarchikus elrendezését, vagyis egy osztályozási rendszer vertikális és horizontális hierarchiáját jelenti;

c/ a legjobb tezaszusz, éppugy mint a legjobb szakrendszer, sem teljes soha, és mindig vannak benne redundáns elemek, átfedések és kettőzések.

A legtöbb referáló intézmény - ahogyan azt ARNTZ is megerősíti - sem valamelyik meglévő szakrendszert, sem a szakterülete tezaszuszát nem használja, hanem saját rendszert alakít ki, mindig azzal a vitatható indokolással, hogy egyetlen létező rendszer sem felel meg céljára. Ez alól a jelenség alól az UNISIST sem kivétel.

Az ETO és a tezaszuszok összehasonlítása a szerző szerint erőltetett és tévútra vezető. ARNTZ kritikája annyiban mégis jogos, hogy a hierarchikus felépítésű ETO nagy része ma elavultnak tűnik, míg sok új alosztálya és annak részletezett rendszerezése minden logikai összefüggés nélkül került beépítésre.

DAHLBERG teljes egészében az ETO szerkezeti felépítésének problémáit vizsgálja. Sok javaslata minden további nélkül elfogadható.

Az eddigi kritikák főként az ETO-nak mint munkaeszköznek a megjavításával foglalkoztak. Egy gyökeresen revideált, "áramvonalas" ETO-rendszernek sem lenne azonban jelentősebb sikere, ha nem kísérné nyomon az újjáalkotást a rendszer erőteljes és céltudatos szervezése, managementje. Az ETO hibájául ma nem is annyira hierarchikus felépítése vagy vélt elmaradottsága róható fel, hanem sokkal inkább a fejlesztés szervezettségének majdnem teljes hiánya. Az ETO ma a rosszul értelmezett demokratizmus következtében majdnem teljesen nélkülözi a központi irányítást.

A szerző rövid történeti visszapillantást nyújt az ETO első évtizedeire, amikor az ETO fejlesztését az egyes szakterületek specialistaiknak megkérdezése mellett ugyan, de az osztályozási szakértők szűk nemzetközi csoportja intézte egymással szoros együttműködésben. Végző soron a döntés lényegében két, később egyetlen személy kezében összpontosult. Nem véletlen, hogy az ETO főként ebben a korszakban, DONKER-DUYVIS főtitkársága alatt, érte el világszerte nagy sikereit.

Ma, harminc esztendő intenzív osztályozásméleti munkálatai után, egyre nyilvánvalóbb, hogy a szakrendszerek kidolgozása és továbbfejlesztése csakis osztályozási szakértők feladata lehet, akik támaszkodnak ugyan a különféle szakterületek szakembereire, mint tanácsadókra, de a szakrendszerek kialakítását önállóan, nekik kell elvégezniük. A legsúlyosabb hiba azt hinni, hogy az egyes szakterületek szakemberei egyszersmind azok, akik az adott szakterületen az osztályozásnak is szakemberei. Az ETO revíziós bizottságainak jelenlegi rendszerre teljes egészében az önkéntes, ugyyszólván amatőr jellegű közreműködésen alapszik. Ez a szakrendszerben egyidejűleg atrófiához és hipertrofiához vezet, minthogy érdeklődés hiányában sürgősen revízióra szoruló szakterületeken nem működnek munkabizottságok, és ezek a szakok egyáltalán nem kerülnek fejlesztésre, ugyanakkor viszont más szakterületeken túlzottan részletező táblázatokat dolgoznak ki, melyek csak a szűken vett szakterület /vagy csak kidolgozóik/ számára, de nem az ETO-használók többsége számára jelentősek.

Napjainkban egyre sokasodnak az olyan fejlesztési javaslatok, amelyekből kitűnik, hogy szerzőiknek fogalmuk sincs az osztályozásmélet alapelveiről, és csak saját szakterületük fogalmainak felsorolására törekszenek, anélkül, hogy tudomásuk lenne az ETO facettás felépítése nyújtotta lehetőségekről, melyekkel ugyanazt a szakterületet racionálisabban és az egyetemes információkeresés számára kedvezőbben lehetne osztályozni. Ezek közül a javaslatok közül mégis sok az ETO szerves részévé válik, mert senki sincs, akinek ideje vagy kedve lenne ahhoz, hogy ezekben elmélyedjen és bírálja őket, különösképpen akkor nem, ha azokat tekintélyes intézmények terjesztik elő.

Ugyanilyen mértékben káros az ETO szempontjából az is, hogy egyrészt elvi jelentőségű, másrészt kisebb terjedelmű javaslatok hónapokon vagy akár éveken keresztül megrekednek a vita stádiumában, mert valamelyik részlet vagy jelzet tekintetében mindenki tehet észrevételt.

Jelenleg a CCC /Central Classification Committee = Központi Osztályozási Bizottság/ és a Classification Department /a FID Osztályozási Osztálya/ volnának hivatottak arra, hogy az ETO fejlesztésében döntéseket hozzanak. A CCC-nek 25 tagja van, nagyrészt az ETO különféle nyelven megjelenő táblázatainak kiadói, akiknek az ETO használata tekintetében tapasztalatokkal kellene rendelkezniük. A valóságban sokan tájékoztatási intézmények főként adminisztratív munkát végző vezetői, akik magában az osztályozási munkában nem vesznek részt. A CCC félévenkénti ülésain földrajzi vagy pénzügyi korlátok miatt általában csak a tagok fele vesz részt, a döntéseket azonban csak a jelenlévő tagok hozzák, mert az írásbeli állásfoglalások ritkák. Ha 10-12 bizottsági tag esetenként 3-4 napig részt is vesz a CCC ülésain, sok olyan kérdésben kellene dönteniük, melyeket a különféle szakbizottságok nem vagy csak részben oldottak meg, s így gyakorlatilag lehetetlen az egyes részletkérdések megvitatása vagy akár egyenkénti megszavazása is. A FID Osztályozási Osztálya csupán egyetlen személy, többnyire minden adminisztratív segítség nélkül. Elképzelhetetlen, hogy az a különféle bizottságok és ad hoc munkacsoportok jórészt teljesen divergáló, csak ritkán kellőképp indokolt és osztályozáseleméleti alapelveken nyugvó javaslatait felülvizsgálja. Az ETO ésszerű kiépítése és egészséges továbbfejlesztése ilyen módon nem lehetséges.

Vitatható az ETO fejlesztésének hatékonysága is. A valóban új ETO-számok ritkák, mert teljesen új fogalmak csak kis számban merülnek fel. Majdnem minden új találmány és felfedezés ismert elemeken és alapelveken nyugszik, úgy, hogy az új számok többnyire csak a meglévők kibővítését jelentik. Ezen túlmenően az új ETO-számok keletkezésének egy másik forrása egyeseknek az a törekvése, hogy valamely osztályon belül a fogalmakat egyik helyről egy másik, "logikusabb" helyre vigyék át. Ez azonban általában csak hosszabb ETO-számokat eredményez, de a rendszer ritkán lesz logikusabb, hiszen egy adott területen az alosztályok relatív elrendezettsége messzemenően csak szemlélet kérdése. Az új ETO-számok harmadik forrása a szakembereknek az a törekvése, hogy a szakterületükön előforduló minden fogalmat "saját" főtáblázati számuk alatt egyesítsenek, s nincsenek tekintettel arra, hogy az ETO egyetemes osztályozási rendszer, és hogy valamely fogalom vagy akár egy egész szakterület, valahol már érvényes számmal és alosztályokkal szerepel. Ezek a javaslattevők meglévő ETO-számok törlésére ritkán tesznek javaslatot, mert azt mondják, "ha mások akarják, használhatják a régi számot, mi szakemberek mindent egyetlen tétő alatt akarunk együtt tartani". Mindez csak anarchiához vezet.

Ha fel is tételezzük, hogy az Extensions and Corrections to the UDC-ben közzétett ETO-számoknak legalább egy része szükséges és helyes, akkor sem tekinthetjük ezt a kiadványt hatékony munkaeszköznek, mivel az ETO-használóknak csak kis része előfizetője, többségük vagy nem ismeri, vagy nyelvi nehézségek miatt nem tudja használni. Az egyetlen megoldás, hogy az ETO az elmaradottság ódiáját elkerülhesse, az lehetne, ha rövid időközökben jól kezelhető, automatikusan revideált ETO-kiadások lennének nagyobb anyagi megterhelés nélkül a használók rendelkezésére bocsáthatók.

Az 1961. évi angol rövidített kiadás elavult és a referáló intéz-

mények számára kis terjedelme miatt sem kielégítő. Az angol teljes kiadás még régebben, 1943-ban indult és még ma sincs befejezve. A BSI /British Standards Institution = Brit Szabványügyi Intézet/ mindent megtesz, hogy 1971-re befejezze a teljes kiadást, de a referáló orgánomok számára legfontosabb kötetei /fizika, kémia, biológia/ még az 1943-ból származó szöveg változatlan utánnyomásával jelentek meg. Az ilyen hosszúra nyúló kiadás a modern tudományos és tájékoztatási igényeknek nem felelhet meg.

A nemzetközi tájékoztatás igényének az ETO német középkiadásának /DK-Handausgabe/ terjedelme megfelelné, ha teljesülne két feltétellel:

a/ a fő táblázati számok alapos átvizsgálása, melynek során, főként az általános facetták széles körű alkalmazásának lehetőségére való tekintettel, radikálisan ki kellene iktatni a rutinszerű felsorolásokat;

b/ a közös alosztások rendszerét DAHLBERG elgondolásainak megfelelően lényegesen korszerűsíteni kellene.

Az ilyen jellegű korszerűsítés lényegében érintetlenül hagyná az ETO jelenlegi szerkezetét és mégis újjáalakítását eredményezné.

Az ETO számjelzetelése a nemzetközi használhatóság követelményének megfelel, de bizonyos módosítások tekintetben is szükségesek a számítógépes feldolgozás érdekében.

Az ETO jövőbeni sikerét gyökeres újjászervezés biztosíthatja. Legfőbb irányítását egy főszerkesztőnek kell vállalnia, aki lehetőleg legyen az osztályozástudomány és a dokumentáció területének is tapasztalt szakembere. A főszerkesztő mellé 3-4 tagból álló állandó és főfoglalkozású munkacsoportot kellene szervezni olyan osztályozási specialistákból, akik egyszersmind a humán és a társadalomtudományok, illetve a természettudományok és műszaki tudományok területén is szakismeretekkel rendelkeznek. Ez a 4-5 főből álló központi szerkesztőség lenne kizárólagosan felelős az ETO egész felépítéséért, jelzeteléséért, a mutatók kidolgozásáért. A jelenlegi központi osztályozási bizottság határozathozó testületből tanácsadó szervvé alakulna át. A szerkesztőség olyan szakmai kérdésekben, melyeket közvetlenül nem tud megoldani, a CCC illetékes tagjához vagy az ETO szakbizottságok tagjaihoz, esetleg más nemzetközileg elismert szakértőhöz fordulhatna. A szakbizottságok továbbra is tehetnének javaslatokat új fogalmak bevezetésére vagy akár egész szakok újrendezésére is, de nem kellene őket azzal terhelni, hogy a megfelelő ETO-táblázati részeket jelzetekkel együtt kidolgozzák, mert ezt a szerkesztőség maga végezné el. A szerkesztőség a benyújtott javaslatokat ellenőrizné és kipróbálná, vajon az beilleszthető-e a rendszer egészébe anélkül, hogy a túlzottan speciális igények az egész rendszer egyetemességét megbontanák.

Tévedés azt hinni, hogy az erősen specializált szakemberek igényeit egy kis osztályozási testület nem képes megérteni. Sokszor bebizonyosodott már, hogy képzett osztályozási szakemberek együttműködése jó és használható dokumentációs rendszert képes kidolgozni. Er-

re főként Angliában lehet jó példákat találni, ahol az ASLIB /Association of Special Libraries and Information Bureaux = Szakkönyvtárak és Tájékoztató Irodák Szövetsége/ keretében működő CRG /Classification Research Group = Osztályozási Kutatási Csoport/ tagjai az elmúlt 15 évben a legkülönbözőbb szakterületeken készítettek osztályozási rendszereket a legnagyobb megelégedésre.

A központi szerkesztőségnek kellene átvennie a revíziós szolgáltatásokat is. Minden ETO-számot és minden kiegészítést, módosítást és törlést lyukkártyára vagy lyukszalagra kellene rögzíteni. /Az ETO nagy része a FID-ben már mágnesszalagon van./ Az ETO változásait havonta vagy negyedévenként mágnesszalagra kellene vinni és erről mindenkor a teljes korszerű táblázat vagy valamely szakterület korszerű táblázata kinyomtatható lenne. Ezek minden FID nemzeti tagnak rendelkezésre állnának, esetleg megkaphatnák a mágnesszalagokat is, hogy számítógépen saját maguk közvetlenül is választ nyerhessenek az ETO-számokra, a kiegészítésekre, módosításokra és törlésekre vonatkozóan.

Igy minden 2-3 évben automatikusan az ETO mindenkori állásának megfelelő új kiadások lennének szerkeszthetők és a világnyelveken olcsón kinyomtathatók, hogy a használók a régi elavult táblázatokat pótolhassák.

A mágnesszalagok esetleg egy automatikus program segítségével - az angol nemzeti bibliográfia, a British National Bibliography előállításának mintájára - lehetővé tennék a mutatók előállítását is. Ez azonban nem a régi típusú "relatív index" lenne, hanem inkább egy újonnan kialakítás alatt lévő tezauro-facettás regiszter, amelyben minden tárgyszó hierarchikusan alá- és fölérendelt fogalmak, továbbá a más osztályokban szereplő koordinált és rokon fogalmak kapcsolataiban egyaránt szerepelne, és így a főtblázatok monohierarchikus struktúrája egy több-hierarchiás tezaursz-strukturával egészülne ki.

Az ETO világnyelveken való kiadását sürgeti az is, hogy a koordinált indexelési eljárások, majd később a tezaurszok sem váltották be a hozzájuk fűzött reményeket, és ezért mindenfelé, az USA-ban is, egyre nő az érdeklődés az ETO iránt. A szerző főként az ETO angol közepkiadásának megjelentetését sürgeti. Ebben az Angol Szabványügyi Intézet mellett az USA, Kanada, Ausztrália stb. megfelelő intézményeinek is részt kellene vállalniuk.

A szerző a szükséges anyagi feltételek megteremtésére javaslatokat tesz. Végül hangsúlyozza, hogy kritikai észrevételeit, mint a FID/CCC tagja tette, és azt kívánja ő maga is, hogy az ETO legkésőbb 1976-ra /a Dewey-féle Tizedes Osztályozás százéves jubileumára/ újjászervezve életképes szakrendszerre váljon, készen a következő száz estendő dokumentációjának szolgálatára.

.o.

Javaslatok az ETO továbbfejlesztésére. /Vorschläge zur Weiterentwicklung der DK./ - PETERSEN, C.W. = DK-Mitteilungen, 15.k. 4.sz. 1970.jul. p.13-14.

Az ETO mind jobban belekerül abba az ollóba, mely egyfelől a technikai fejlődés felgyorsulása, másfelől a nemzetközi együttműködés nehezebbé válása következtében jön létre, s amely olló most egyre sebesebben zárul - állapítja meg a szerző. A szakirodalomban a nemzetközi megértést megnehezíti a szakterminológia állandó fejlődése, melyet annak rendszerezése többé nem tud követni. Mielőtt a különféle nyelvekben egy-egy új szakkifejezés meghonosodhatna, a létrejövő újabb összefüggések fényében az máris elavul, és legtöbbször el sem jut addig, hogy beépüljön egy olyan szakrendszerbe, mint amilyen az ETO. A szakemberek egyre kevésbé urai szűkebb szakterületükön is az új terminológiának, a terminológiában/széleskörűen tájékozott elsőrendű szakember pedig egyre ritkább, holott éppen ezek nélkül az ETO fejlesztése nem lehetséges. Ugyanakkor egyre nagyobb az igény egy nemzetközileg alkalmazható, elismert osztályozási rendszerre.

Egy szakrendszer vagy jó és állandóan fejleszthető, vagy pedig hosszabb ideig konstans, ekkor azonban alapvetően és állandóan előregszik. Egy jó és korszerű, ugyanakkor azonban hosszú időn keresztül változatlan osztályozási rendszer tehát önmagában logikai ellentmondás. Ha tehát mindkét feltételre szükség van, ezt csak két különböző osztályozási rendszer teljesítheti. Valóban a könyvállományok számára egy hosszabb időn át állandó, a dokumentáció számára egy mindenkor korszerű tartalmu osztályozás szükséges. Ehhez azonban két ETO-ra lenne szükség; ez a kettősítés azonban nem olyan egyszerű. A szakrendszer változékonysága zavarja a dokumentalistákat is és a könyvtárak is csak mérsékelt előregedést viselhetnek el. Ezért a két terület egymáshoz mégis közel kerül és a tapasztalatok cseréjével sok párhuzamos munka kiküszöbölhető, vagyis a két munka már csak gazdaságossági szempontból is egyazon tető alá kerül. A dokumentalistáknak egy-egy új szakterület fejlesztésénél arra is tekintettel kell lenniük, hogy azt később a könyvtárosok is beépíthessék saját osztályozási rendszerükbe. A dokumentalisták számára előnyös az a lehetőség, hogy szabályos időközökben korszerűbb osztályozási rendszerre térhetnek át.

Az osztályozási rendszerek szükségszerű kicserélésének ellentéte az ún. "nyílt tezaurusz", amelybe mindenkor be lehet iktatni új fogalmakat. Előnyeként szokták említeni, hogy az mindig a legújabb szinten tartható. Elfelejtik azonban, hogy sok újonnan beiktatott ismertetőjegy valójában nem új, hanem csupán a tezauruszban nem szerepelt még előzőleg. Egyébként is csak akkor szabad egy fogalmat felvenni a tezauruszba, ha az nem csupán szerzője múlt hangulatát tükrözi és nem merül hamar feledésbe. Ezenkívül egy új fogalomnak a tezauruszba való bevezetésekor nem szabad elfelejtetni, hogy előzőleg ezzel a korábban nem annyira teljes tezaurusszal az új fogalom nélkül is egy sor dokumentumot már kódoltak, amelyekben pedig ez a fogalom is előfordulhatott. A beiktatott új fogalom előfordulását az addig osztályozott egész anyagban meg kellene vizsgálni, ami azonban nem megoldható. Az ilyen "nyílt tezaurusz" csak úgy lenne korrigálható, ha az újonnan bevezetésre kerülő fogalmakat kiegészítenék a fogalom bevezetésének évszámával, és a korábbi szarmazó anyagok tekintetében erre

az új fogalomra való keresésnél más kérdésfeltevési módszerrel járnának el.

Teljesen egyértelmű dokumentáció csak "zárt tezaurusszal" végezhető. Ez csak olyan általános jellemzőket tartalmazhat, melyek minden megragadott dokumentum számára azonosak. Az ilyen "zárt tezaurusz" azonban természetszerűleg gyorsan avul és ki kell cserélni egy újabb, ugyancsak "zárt" tezaurusszal. Természetszerű az is, hogy sok dokumentum tartalmazhat olyan ismérveket, melyeket az első tezaurusszal kódoltunk, de csak a második tezauruszban szerepelnek.

A dokumentációs célú ETO számára is az lenne ideális, ha rövidebb időszakokban, pl. évenként, kétévenként, teljesen új táblázatok kerülnének kiadásra és a kódolás minden módosítás nélkül azt követően ezek szerint folya. Amíg egy ilyen lehetőség nem áll rendelkezésre, a kiegészítések megjelentetése szükségmegoldásként fogadható el. Nem újdonság az ETO használatában sem, hogy a gyakorlatban mindenki egy adott helyzetnek megfelelő érvényességű ETO-táblázat szerint osztályoz, pl. a német teljes kiadás köteteit és esetleg a DK-Mitteilungenben megjelent kiegészítéseket használja, de pl. senki sem veszi figyelembe az ETO-számok megadásakor folyamatosan az éppen érvényessé váló P-jegyzékeket. Az lenne csupán szükséges, hogy minden ETO-szám mellé odakerülhetne az adott szám érvényességét jelölő rövidített évszám, pl. /72-/621.436 a Diesel-motorokról szóló és 1972-es érvényű jelzettel kódolt dokumentumhoz. Ez az évjelzés természetesen csak az ETO-jelzet érvényességi állapotára és nem a dokumentum tartalmára vonatkozna.

A könyvtári ETO-nak jogában állna a teljes táblázatokból a számára főleges részletek elhagyása, melyek csak egyes dokumentumfajták/cikkek, szabadalmak stb./ céljára szükségesek, könyvek osztályozásához azonban nem. A könyvtáraknak azonban lehetőleg meg kellene egymással állapodniuk a válogatás tekintetében, hogy céljaiknak megfelelő részletezettségű egységes ETO-táblázat legyen megfelelő példányszámban kinyomatható.

Most még kedvező a pillanat az ETO korszerűsítésére, mert a dokumentalisták még kifizetődőnek tartják, hogy az ETO revíziójába munkát fektessenek és a könyvtárosok számára is most még ez hasznos támaszt jelentene. Mihelyt azonban az ETO a további elavulás és a rendszer felesleges bonyolultsága miatt még kevésbé lesz vonzó, gyakorlatilag nehézzé, ha nem éppen lehetetlenné válik egy ilyen kiadási terv megvalósítása.

Babiczy Béla

...0...